

bomen nieuws

2

maart/april 1988

Een uitgave van de
bomenstichting

*De zomereik op de voorgrond vormt het middelpunt van de zesde bomenadoptie van de Bomenstichting en de Kring Praktiserende Boomverzorgers op 23 april a.s. Plaats van handeling is het Noorder Dierenpark te Emmen.
foto: Hans Gierveld*

Frans van Jaarsveld

Boomverzorging en Verplanting

Overeind 42

3998 JB Schalkwijk

Telefoon 03409-1880

Geheel tot uw dienst.

BANK MEES & HOPE NV

23 April a.s.

Adoptie zomereik in Noorder Dierenpark

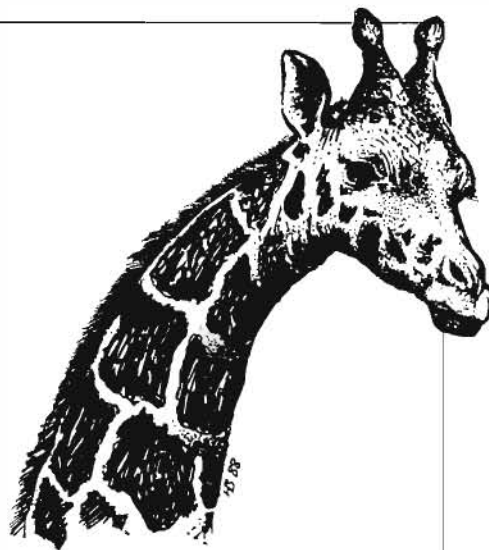
Op 23 april aanstaande vindt de zesde adoptie plaats. Plaats van handeling is ditmaal het bekende Noorder Dierenpark te Emmen. Een schitterende lokatie voor een adoptieplechtigheid. Hoofdpersoon op deze dag is de eik die tussen de 'Afrika-savanne' en het 'Mantelbavianen-eiland' staat.

Deze boom heeft, zoals zoveel bomen in Drenthe, te lijden gehad van de ijzel. Deze ijzel heeft een jaar geleden grote delen van Noord-Nederland enkele dagen in een sprookjesachtige schoonheid gehuld. De gevolgen zijn echter desastreus geweest. Veel bomen hebben schade geleden, soms braken takken af, maar ook hele bomen gingen om. De ergste schade aan de bomen in het Noorder Dierenpark is inmiddels verholpen. Op 23 april zal de zomereik, een onderhoudsbeurt ondergaan, uit te voeren door leden van de Kring Praktiserende Boomverzorgers

Gedurende de hele dag is er een kleine expositie over boomverzorging, eerdere adopties en de Bomenstichting.

Het officiële deel begint om half twee. Na de opening zullen er diverse boomverzorgingsdemonstraties zijn. De gedeputeerde van milieu en volksgezondheid, de heer H.A.A. Lange, zal de adoptieplechtigheid om drie uur afsluiten met de onthulling van het herinneringsbord.

De Bomenstichting nodigt u van harte uit, deze dag in het Noorder Dierenpark bij te wonen. Voor donateurs van de Bomenstichting is een speciale toegangsregeling getroffen. Op vertoon van dit artikel bij de kassa van het Dierenpark betaalt u *slechts f 10,00* (i.p.v. f14,-) *per persoon*. Dit is een mooie gelegenheid om tevens een bezoek te brengen aan het schitterende dierenpark, dat bekend staat om zijn Biochron (een museum over de geschiedenis van het leven op aarde), de vlinder-

tuin, de Hof van Heden en de prachtige behuizing van de aanwezige dieren. Een kans die u niet mag missen!

Programma

Het programma voor deze dag ziet er als volgt uit:

13.00 uur Ontvangst genodigden;

13.30 uur Opening door Marjan ten Cate, secretaris van de Bomenstichting, gevolgd door ondertekening van de adoptie-overeenkomst met de eigenaar van de boom en diverse demonstraties;

14.30 uur Afsluiting van het officiële deel waarbij de heer H.A.A. Lange het herinneringsbord zal onthullen;

15.00 uur Einde.

Hans Gierveld.

In dit nummer...

Adoptie zomereik in Noorder Dierenpark	15
Bomenstichting in fris groen	15
De laatste inventarisatie-loodjes	16
Herdenkingsbomen in Nederland	17
Tom Klinkspoor was zijn tijd vooruit	17
De Baobab	18
Bomen in het landschap (4)	19
Beheerdersabonnement ook voor anderen	19
Bomen in de mythe (19)	21
Boekbesprekingen	22
Agenda	23
Vragen	23

Bijlage: Nieuw promotiemateriaal van de Bomenstichting

Bomenstichting in fris groen

De bij velen van u bekende, groene wervingsfolder is in een nieuw jasje gestoken. Na bijna tien jaar mag dat ook wel. De oude folder was 'versleten'. Wanneer er over de vernieuwde opzet van een folder wordt nagedacht, ontstaat gemakkelijk de wens om ook enkele andere uitgaven meteen aan te pakken. Dit heeft geresulteerd in bijgevoegd setje van folders en sticker. Daarbij dat was u misschien al opgevallen - hebben we tevens de huiskleur 'groen' opgefrist. De kleur zal geleidelijk op al het drukwerk van de Bomenstichting worden ingevoerd.

U heeft nu van elke folder en de sticker één exemplaar ontvangen en dit inspireert u misschien om enkele donateurs te werven. U kunt altijd meer folders aanvragen bij het secretariaat. De folders zijn gratis. Stickers kosten per 5 stuks f 2,50 (incl. porto).

Onder invloed van de vrijwel altijd heersende westenwind door, deze Oostenrijkse dennen hun best om toch noch te groeien. Deze bomen staan langs de Fabrieksweg nabij Hollum op Ameland en vormen de meest noordelijke groep geïdentificeerde bomen.
foto: Hans Gierveld

Leon van Schoff

De laatste inventarisatie-loodjes

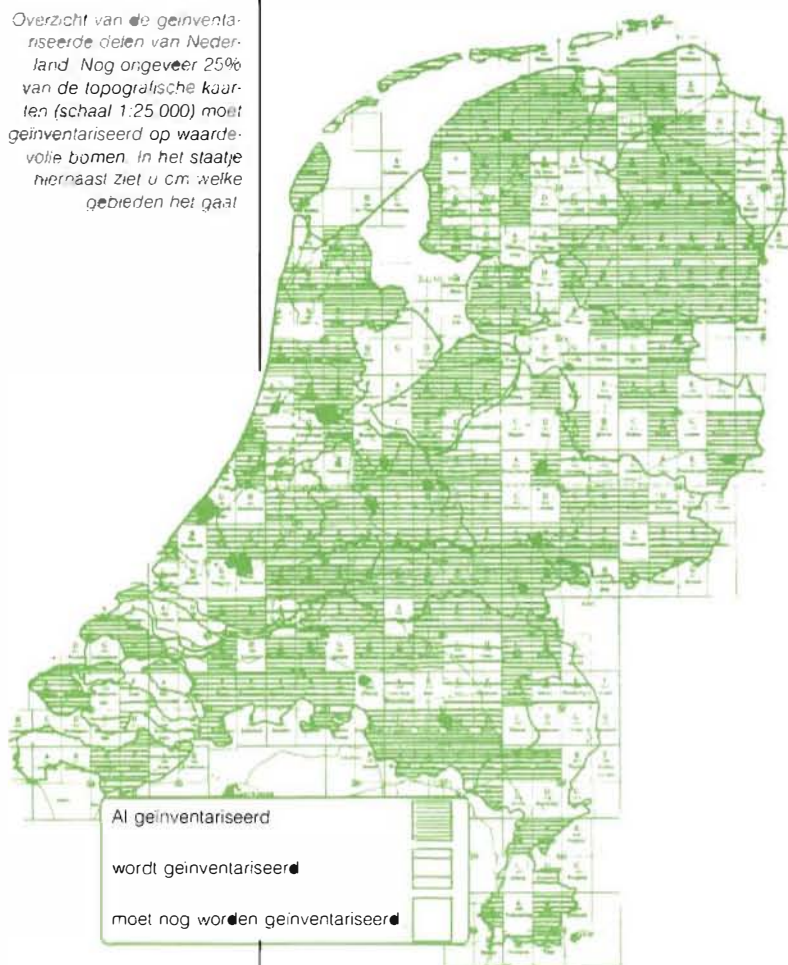
Met het verschijnen van het tussenrapport over de inventarisatie en registratie van waardevolle bomen in Nederland in het najaar van 1987 is de eerste fase afgesloten. De bedoeling was, dat deze inventarisatie omstreeks die tijd afgerond zou zijn. Helaas: het mocht niet zo zijn. Er zit meer werk aan vast dan wij aanvankelijk dachten.

Dit is echter geen reden, om het bijtje erbij neer te leggen. Gesteund door de algemene erkenning die dit projekt heeft gekregen, door het winnen van de Conservation Awards, door subsidietoelagen van Staatsbosbeheer en Prins Bernhardfonds willen wij de inventarisatie nu zo snel mogelijk afronden. Voor het verwerken en coderen van de gegevens hebben wij hierbij de hulp van Leon van Schöll, die bij ons vanaf 1 maart zijn vervangende dienstplicht vervult.

De inventarisatiewerkzaamheden in het veld, aan de hand van topografische kaartbladen (schaal 1:25.000), moeten echter geschieden door vrijwilligers. Tot op heden zijn er 216 kaartbladen geïnventariseerd en zijn er 53 in bewerking. Dit betekent, dat nog op bijna 100 kaartbladen de waardevolle bomen moeten worden opgespoord (zie bijgaand overzicht). Hiervoor doen wij een dringend beroep op u! Wellicht is er bij u in de buurt nog een gebiedje, dat u voor ons wilt bekijken? In dat geval kunt u contact opnemen met Hans Gierveld of Leon van Schöll. Zij zullen u alle gewenste inlichtingen geven en u eventueel het benodigde materiaal toezenden. Het zou voor ons een groot genoegen zijn, wanneer wij deze zomer de inventarisatie kunnen afronden.

Hans Gierveld

Overzicht van de geïnventariseerde delen van Nederland. Nog ongeveer 25% van de topografische kaarten (schaal 1:25.000) moet geïnventariseerd op waardevolle bomen. In het staatsje hiernaast ziet u om welke gebieden het gaat.

Nog te inventariseren kaartbladen per 16 maart 1988

kaart	naam	kaart	naam
02D	Wierum	30E	Katwijk aan Zee
02F	Balg	30G	's Gravenhage
02G	Schiermonnikoog	30H	Zoetermeer
03A	Rottumeroog	31B	Uithoorn
03B	Rottumeroog	31E	Vinkeveen
03G	Uithuizen	33A	Hoog Soeren
03H	Bierum	33C	Hoenderloo
04F	Oost Vlieland	33D	Loenen
07E	Loppersum	34A	Lochem
08A	Termunten	34B	Goor
08C	Midwolda	34E	Haaksbergen
08D	Nieuweschans	34G	Eibergen
10E	Bolsward	37B	Naaldwijk
11D	Heerenveen	37D	Brielle
11E	Drachten	37G	Hoogvliet
11F	Marum	37H	Rotterdam
13B	Bellingwolde	40H	's Heerenberg
13C	Musselkanaal	41A	Varsseveld
13D	Bourtange	43A	Dirksland
14A	Callantsoog	43B	Middelarnis
14B	Breezand	43D	Oude Tonge
15G	Rotterdamse Hoek	43H	Klundert
16A	Echtenerbrug	44G	Dongen
16D	Blokzijl	45A	Heel
16G	Steenwijk	49A	Achtmaal
18B	Ter Wisch	50C	Zundert
19A	Bergen	50F	Tilburg
19B	Alkmaar	51B	Best
21D	Kampen	52C	Deurne
25H	Bussum	52D	Helenaaveen
26A	Oostvaardersdijk	52F	Arcen
26F	Bloedinghuizen	52G	Venlo
27C	Elspeet	52H	Schanelo
27D	Epe	57G	Budek Dorpplein
27E	Wijhe	58C	Thorn
27F	Raalte	58D	Roermond
27H	Heeten	58E	Tegelen
28C	Holtten	58F	Kalkenkirchen
28E	Geesteren	58G	Swalmen
28F	Ootmarsum	60C	Sittard
28G	Almelo	61H	Eijsden
29A	Denekamp	62A	Valkenburg

Herdenkingsbomen in Nederland

Het planten van herdenkingsbomen bij bijzondere gebeurtenissen in ons Koninklijk Huis is een gebruik, dat in ons land al vele jaren bestaat. Zo werden bomen geplant bij de inhuldiging van Koningin Wilhelmina in 1898 en van Koningin Juliana in 1948. Ook ter herinnering aan onze bevrijding in 1945 zijn veel herdenkingsbomen geplant. Dit gebeurde eveneens bij het huwelijk van Juliana en Bernhard en bij de geboorte van de prinsessen. In vroeger tijden werden op het platteland ook wel bomen geplant bij de geboorte van een kind. Ik weet niet of dit oude gebruik in sommige streken nog bestaat. In ieder geval zouden wij willen pleiten voor (her)invoering van dit gebruik op ruimere schaal. Wellicht kan men op deze wijze bijdragen tot een beter milieu-bewustzijn van de jeugd (de zorg voor de 'eigen' boom!, terwijl bovendien op deze wijze het bomenbestand wordt vergroot. De gemeente Gaasterland ging er in 1979 toe over, een boom te schenken bij de geboorte van elk kind. Daarbij konden de ouders kiezen tussen plaatsing op eigen erf en in een openbaar plantsoen. Ik heb begrepen, dat er meer gemeenten zijn, die een dergelijke traditie in stand houden. Van oudsher gebruikt men als geboorte- of herdenkingsboom vaak de linde, omdat deze boomsoort redelijk snel groeit en heel oud kan worden. Maar ook andere boomsoorten komen voor, afhankelijk van grondsoort en beschikbare ruimte. Zo vond ik in Ellecom een bijzonder soort meidoorn als herdenkingsboom, die kennelijk was gekozen vanwege zijn oranje, op grote kersen lijkende vruchten. Helaas komt het voor, dat bepaalde herdenkingsbomen verdwijnen. Misschien is dat zo omdat zij als zodanig niet herkenbaar waren. Onlangs heb ik in mijn eigen gemeente (Rheden) geprobeerd, alle herdenkingsbomen op te sporen. Dat viel tegen, want maar een deel was als zodanig gemarkeerd, meestal met een hekje of een steen. Voor de overige

bomen was navraag nodig bij de Plantsoendienst, Oranjevereniging, Oudheidkundige Kring, Gemeentearchief, K.M.T.P. of oudere omwonenden. En dat niet in alle gevallen met een bevredigend resultaat.

Daarom ons voorstel: voorzie elke herdenkingsboom van een zichtbaar kenteken (en dus niet alleen een loden koker in de grond, zoals soms ge

Burgemeester T.J. Koek van Rheden plant een 'Beatrixlinde' als aandenken aan de vijftigste verjaardag van Koningin Beatrix. De gemeente Rheden was één van de ruim 500 gemeenten waar op deze wijze aandacht aan de verjaardag werd besteed. foto: C.Huter, Zevenaar

beurt) en laat men in ieder geval op het Gemeentehuis een register van al deze bomen bijhouden. Zoals u weet werd onlangs ter gelegenheid van de 50e verjaardag van Koningin Beatrix in veel plaatsen een herdenkingsboom geplant. Een initiatief, waarmee wij bijzonder blij zijn. Op bijgaande foto zien wij een dergelijke plechtigheid in het park Daalhuizen te Velp.

J.J.C.

Tom Klinkspoor was zijn tijd vooruit

Pleiter voor bomenbescherming

Toen ik mij in 1975 voor bomen begon te interesseren, was één van de eerste boeken, die ik kocht, het Kosmos Bomenboek van Th.H. Klinkspoor. Velen van u zullen het ongetwijfeld kennen. Het verscheen in 1969, beleefde drie drukken, maar omdat het uitsluitend zwart-wit foto's bevat, was een vierde druk helaas niet haalbaar. Deze dagen had ik een gesprek met de schrijver, die nu 70 jaar is en in Rozendaal (Gelderland) woont. Wij spraken onder andere over het inventarisatieproject van de Bomenstichting, dat hem zeer ter harte gaat. Hierbij bleek, dat hij reeds in 1953 bij verschillende gelegenheden pleitte voor bescherming van waardevolle bomen in Nederland. In een brief aan zijn toenmalige werkgever, Staatsbosbeheer, opperde hij zelfs de mogelijkheid, voor het inventariseren van alle waardevolle bomen in Nederland te worden vrijgesteld. En hoewel hij toen reeds over veel gegevens met bijbehorend fotomateriaal beschikte, kwam het helaas niet tot een officiële opdracht.

Uit het bovenstaande blijkt wel, dat Klinkspoor zijn tijd vooruit was. De inventarisatie en registratie van waardevolle bomen, waarmee de Bomenstichting nu bezig is, is in feite hetgeen Tom Klinkspoor destijds voor ogen stond. Uiteraard volgt hij wat er nu gebeurt met de grootste belangstelling. Was hij destijds min of meer een roepende in de woestijn, thans is de tijd er blijkbaar rijp voor. Ongetwijfeld heeft dit iets te maken met de sterk toegenomen belangstelling voor natuur en milieu.

Van harte hopen wij, dat deze bomenman in hart en nieren, die zelf zoveel heeft bijgedragen tot het wekken van belangstelling voor bomen, een officiële bescherming van waardevolle bomen nog zal mogen beleven!

J.J.C.

De Baobab een karakteristieke Afrikaanse boom

Bomen boeien de mens over de hele wereld. Over de bekende inheemse soorten zijn allerlei wetenswaardigheden te vertellen, maar dit kan ook over de bomen in verre streken. In veel mythen en godsdiensten hebben bomen of bepaalde boomsoorten een speciale betekenis en is het gebruik van de boom afhankelijk van de specifieke eigenschappen. Met onderstaand artikel maakt dr. Gremmen een begin met een beschrijving van een boom die men in Europa, met uitzondering van enkele botanische tuinen, niet zal aantreffen. Weet u bijzonderheden over 'exoten' te melden, wilt u ons dan schrijven?

De reusachtige apebroodboom (*Adansonia digitata* L.), een karakteristieke boom, die op het Afrikaanse continent vrijwel overal voorkomt op de zogenaamde droge savannen. Deze boom staat in Kenya (nr. 4452).

Apebroodboom

Zonder twijfel is de Baobab (*Adansonia digitata* L.), ook wel Apebroodboom genaamd, de meest opvallende boom van het Afrikaanse continent. Hij komt zowel voor in westelijke oostelijke als in de koele delen van Afrika en groeit bij voorkeur op de zogenaamde droge savannen.

Zo vinden we lange rijen broodbomen in Kenya langs de kustweg ten zuiden van Mombasa en direct buiten de omheining van de luchthaven van Dakar in Senegal treffen we talrijke fraaie exemplaren aan. Daarnaast wordt de Baobab ook vaak als solitair in tal van dorpen in Togo aangetroffen, waar hij als schaduwboom fungeert en bescherming van de plaatselijke bevolking geniet.

Stelt u zich een reusachtige boom voor van 10 tot 12, soms tot 20 meter hoogte met een cilindervormige, sterk opgezwollen stam, die een omvang van 8 tot 10 meter heeft en grillig gevormde takken, die als 'wortels' in de lucht omhoog steken (zie afbeelding).

In de regenperiode herkent men de Baobab aan zijn langgesteelde, samengestelde bladeren en de hangende, witte bloemen met vijf kroonbladeren en bundels meeldraden. In de droge tijd is hij bladerloos met 20 tot 25 cm grote, fles- of eivormige, behaarde vruchten, die de Engelsen de naam van 'Juriasbags' hebben gegeven.

Als houtproducent heeft de boom geen betekenis, want zijn stam is hol en bestaat uit zacht poreus hout. Maar hij vervult een belangrijke rol in het

dagelijks leven van de bevolking, die de vruchten voor de bereiding van verfrissende dranken, de bastvezels voor de mandenmakerij en de bladeren als een soort groenten gebruikt.

De holle stam van de Baobab bevat vaak grote hoeveelheden regenwater. Daarom worden de broodbomen dikwils door olifanten die op zoek zijn naar drinkwater, bezocht en flink toegetakeld. Ook de menselijke bewoners van deze droge gebieden hebben deze boom al eeuwenlang als drinkwaterreservoir benut. Voor dit speciale doel werd het hemelwater in landen van overvloedige regen via gaten in de holle bomen gegoten om in droge tijden door de egeenaar van de bomen als drinkwater te worden verkocht. Opgaven in de literatuur spreken van hoeveelheden, die variëren van 1 tot 2 m³ per boom.

Bushalte

Grote herten werden ook voor andere doeleinden gebruikt. Paigrove (1957) bericht ons, dat een reusachtige Baobab in Rhodesië - het tegenwoordige Zimbabwe - als 'wachtkamer' diende voor buspassagiers. In Nigeria was een fors exemplaar bekend, dat in gebruik was als gevangenis en uit Mali kwam ons een verhaal ter ore over een boom, waarin een weefgetouw met toebehoren was opgesteld. Broodbomen werden vroeger ook gebruikt om de overleden dorpsbewoners bij te zetten, die dan als gevolg van zekere luchtstromingen in de boom mummificeerden.

Rondom deze machtige Baobab bestaat een rijke folklore, zoals het volgende verhaal illustreert. Na de schepping van deze reus werd hij in de regenwouden van centraal Afrika geplant, maar door de heersende hoge vochtigheid in deze streken zwol zijn stam tot abnormale proporties op. Na langdurig geklaag van de Baobab trok zijn Schepper hem weer uit de grond en wierp hem naar in de droge hooglanden van Afrika, waarbij de boom blijkbaar ondersteboven neerkwam met de wortels in de lucht.

Oorsprong in Madagascar

Het geslacht *Adansonia* behoort tot de familie van de Bombacaceae, waartoe ook de interessante kapokboom, *Ceiba pentandra* (L.) Gaertn. behoort. Het generatiecentrum van deze 'prehistorische' broodboom bevindt zich vermoedelijk op Madagascar, waar nog enkele verwante soorten, zoals *A. grandidion* Baill., worden aangetroffen. Helaas gaat de ontbossing op dit eiland met zijn unieke flora en fauna nog steeds onverminderd voort, zodat vele bijzondere bomen, planten en dieren binnen afzienbare tijd voorgoed zullen zijn verdwenen.

Ook in westelijke delen van Australië komen broodbomen voor, met name *A. gregorii* F. Muell., die daar ook bekend zijn als de 'bottle tree'. Veel broodbomen werden ook als 'ornamental trees' buiten hun natuurlijke verspreidingsgebied aangeplant en zo zijn naar vele botanische tuinen in tropische en subtropische gebieden overgebracht.

Hoewel de Baobab veel heeft te lijden van olifanten, vormen die toch geen wezenlijke bedreiging voor de boom. Veel ernstiger echter zijn de gevolgen van nieuwe landontginningen en moderne wegenbouw, waardoor talloze exemplaren zonder veel omhaal worden gekluideerd. Ook werden en worden vele Baobabs opgeruimd, omdat men ze als gastheer beschouwt voor schadelijke insecten, die de cacao- en katoencultuur bedreigen. Vastgesteld werd echter dat deze insecten op tal van andere planten in hetzelfde gebied voorkomen, zodat het perzjdig opruimen van broodbomen zinloos en ook niet economisch verantwoord is (Wickens G.E., 1982).

Gezien de talloze ontwikkelingsprojecten die in dit werelddeel op gang komen, zou het bijzonder te betreuren zijn indien deze zo karakteristieke boom uit het Afrikaanse landschap zou verdwijnen.

Dr.J. Gremmen, Zetten

Beheerdersabonnement ook voor anderen

In februari is voor bomenbeheerders de mogelijkheid geopend om zich voor f 100,- per jaar te abonneren op alle nieuwe uitgaven van de Bomenstichting naast de normale voordelen van het gewone donateurschap. In 1988 zijn de nieuwe uitgaven onder meer een herziene 'Bomen en Wet' en 'Stadsbomen van Acer tot Zelkova'.

Natuurlijk kunnen ook andere geïnteresseerden zich door middel van een beheerdersabonnement verzekeren van automatische toezending van nieuwe boeken, folders, posters, enzovoort. Inlichtingen bij Ingrid Surstedt of Frank Moens. Als u hier in 1988 nog gebruik van wilt maken, kunt u zich met bijgaande kaart (achterin de Bomennieuws) opgeven en daarop vermelden, welke bijdrage u voor 1988 al had overgemaakt.

M.I.C.

Bomen in het landschap (4)

Een typologie van Nederland

Inleiding

In de eerste drie artikelen van deze reeks hebben we de meest voorkomende 'begroeiingspuntelementen' of 'opvallende bomen en boomgroepen' in Nederland behandeld (Bomennieuws 1987, nrs. 1, 3 en 5). Dit zijn solitaire bomen, opvallende erfbeplantingen en lijnbomen (bijzondere bomen in houtwallen e.d.). Deze drie groepen maken samen ongeveer 98% van het bestand aan begroeiingspuntelementen in het agrarische landschap van Nederland uit. In deze aflevering presenteren we een provinciale typologie van het Nederlandse landschap op basis van de geïnventariseerde bomen en boomgroepen.

Landschapstypologieën

Een landschapstypologie is een indeling van het landschap op grond van bepaalde criteria. Die criteria kunnen betrekking hebben op de abiotische factoren in het landschap, bijvoorbeeld de bodemgesteldheid, maar ook op de biotische factoren, zoals de vegetatie. Typologieën op basis van grondgebruik en andere antropogene factoren zijn ook mogelijk, bijvoorbeeld naar verkaveling. Een landschapstypologie wordt veelal op een kaart weergegeven. Voorbeelden van indelingen vindt men onder andere in de nieuwe Atlas van Nederland 1). In dit artikel presenteren we een typologie op grond van spreiding en aard van opvallende bomen in de Nederlandse provincies.

Een typologie, ook één van de bomen in het landschap, kan worden opgebouwd van onderop of van bovenaf. In het eerste geval begint men bij wijze van spreken bij de individuele boom en probeert men zonder verdere kennis van het landschap op basis van gelijkenis in bomen naar aantal, soort enzovoorts gebieden te begrenzen. In het tweede geval beschrijft men bekende gebie-

den naar hun landschappelijke en in dit geval bomen-inhoud.

De hier te beschrijven typologie is er één van bovenaf. Hij geeft een beeld van de verschijningsvorm van onze twaalf provincies naar begroeiingspuntelementen met andere woorden: naar opvallende bomen. Daarbij zijn steekproefgege-

Het landschap Verwalde in Lorch (310) als representatief van het Geleerse landschap met veel solitaire eiken foto: M.A. Claes, Sibboka, Wageningen (R40-158).

vens van alle centrale vierkanten van 1 km² in de provincies gebruikt, die liggen binnen overwegend agrarische blokken van 9 km². In totaal zijn 3185 vierkanten in het veld geïnventariseerd op opvallende bomen. De typologie is later tot stand gekomen door computerbewerking van de ingevoerde gegevens over de bomen 2). De kaart (figuur 1) laat de landschapstypologie per provincie zien.

1) Staatsatlas 1964, 1987. Atlas van Nederland, in het bijzonder de delen 2 (Bewoningsgeschiedenis) en 16 (Landschap)

2) Geografie van de opvallende bomen in het agrarische landschap van Nederland. Instituut voor Geografie 1985

en de eerste bijsoort bij overig Zuidwest-Nederland (Italiaanse populier).

Limburg (8) neemt in de legenda een heel eigen plaats in door het grote aandeel opvallende bomen in begroeiingslijnen. Die worden in Zuid-Limburg onder andere langs graften en in Noord-Limburg in het Maasheggengebied aangetroffen. Limburg is ook rijk aan solitaire bomen, waarbij naast degradatie van lijn- en vlakelementen (boomgaarden) ook aanplant voorkomt (onder andere linden op wegkruisingen). De soortencombinatie eik-es reflecteert het rijke karakter van de gronden in deze provincie.

Flevoland (Noordoostpolder, Oostelijk en Zuidelijk Flevoland) (1) is voorlopig getypeerd binnen het blok links boven in de legenda. Dat deze provincie in de laagste dichtheidsklasse valt, is wel zeker: er zijn slechts 19 bomen geïnventariseerd in 132 agrarische vierkanten. Door dit geringe aantal is de typering naar categorie en soort sterk onderhevig aan toevalsfactoren.

Op de kaart zijn twee toevoegingen aangegeven:

- het sterretje duidt op het (vrijwel) ontbreken van de eik, namelijk in Holland en Zeeland: deze boom is bijna exclusief aan de zandgronden gebonden;
- de stip wijst op een laag percentage van de hoofdsort wilg, hetgeen gevonden is in de noordoostelijke provincies Groningen, Drenthe en Overijssel en in Limburg; de verklaring is hier mogelijk mede de traditie ('wilgen horen thuis in het Hollandse landschap').

Vervolg van deze serie

In enkele volgende artikelen in deze reeks zullen we eerst ingaan op de nog niet besproken begroeiingspuntelementen, zoals bomen op dijken.

Ook zal 'monitoring' worden behandeld: het volgen van het bomenbestand in een landschap in de tijd. In een volgende jaargang kunnen wellicht enkele landschappen (of regio's) wat nader op hun bomenkarakteristiek beschouwd worden.

A.A. de Veer

*Dit landschap in de Krimpenwaard geeft een goede inruk van het Zuidhollandse bestand aan 'groene puntelementen' (vrij veel solitaire en erfbeplanting, veel wilgen).
foto: Bureau Hamelberg-van Agimaal en partners, Amsterdam*

Bomen in de mythe (19)

De Plataan

Deze boom stond in hoog aanzien bij de Romeinen. Zo zelfs dat staatslieden en redenaars hun werk in de steek lieten om hun platanen te verfrissen en ze een dronk wijn te offeren.

Xerxes verafgoodde deze boomsoort en liet een keer zijn leger van meer dan een miljoen man halt houden om de schoonheid van een plataan te bewonderen. Toen ze toch een keer verder moesten bedekte hij de boom met aardse schatten, zoals goud, diamant en armbanden. Hij liet een afbeelding van de boom slaan in een gouden medaille die hij altijd bij zich droeg.

De uit Griekenland, Cyprus en Klein-Azië afkomstige plataan werd hiervandaan overgebracht naar andere delen van de wereld. In Oxford werd in 1670 de eerste plataan geplant. Hij werd in Engeland en vooral in Londen zo geliefd dat ze hem de London Plane noemden. Een boom die het Londense vuil op zijn bladeren verzamelde, die dan door een regenbui weer werden schoongewassen.

Ook stoot hij in de herfst grote plakken schors af, waardoor het lichtgele hout tevoorschijn komt. De Londense kerkeraad maakte zich toentertijd zo-

veel zorgen over dit verschijnsel, dat ze een beloning uitloofde voor diegene die de boosdoeners, die de mooie Londense platanen zo vernielden, aan kon wijzen.

Dat platanen niet alleen luchtvervuiling maar ook

*Deze plataan op het eiland Kos (Griekenland) is waarschijnlijk oud en heeft al die jaren een ontmoetingsplaats gevormd voor kooplieden, militairen en de plaatselijke bevolking.
foto: Frans van Jaarveld*

snoeien onder gunstige klimaatsomstandigheden goed kunnen verdragen zien we in Frankrijk. In de schaduw van een platanenknot is het goed koffie drinken.

De Griekse wijsgeer Hippokrates, die in 460 v. Chr. werd geboren, kon de schaduw van platanen ook zeer waarderen. Deze 'vader der geneeskunde' gaf zijn lessen vaak buiten, in de schaduw van de platanen.

Detail van de plataan van Kos. Aan het ontruste deel van de stam staat nog de boom heeft een kroonhoogte van ongeveer 9 meter en is 30 meter in diameter
foto: Frans van Jaarsveld

In het centrum van het Griekse eiland Kos staat een oeroude plataan, die volgens overlevering en

onderzoek ongeveer 2300 jaar is. Op oude afbeeldingen was de boom een verzamelaars voor militairen en marktkooplui.

In de nabijgelegen tempelruïne Asklepeion ligt een stenen tablet met de inscriptie: *zolang deze boom blijft leven, blijft de medische wetenschap bestaan.*

De boom staat bij de plaatselijke bevolking ook nu nog in hoog aanzien. Het binnenste gedeelte is in de loop der eeuwen weggerot en doordat het hout aan de buitenkant blijft aangroeiën komen de resten van de boom steeds vorder op elkaar te staan. Deze stamresten hebben een doorsnede van 6 meter. Er is nu een metalen draagconstructie onder gemaakt.

De plataan is een ideale boom voor stadsbeplanting en kan (bijna) overal tegen. Dit in tegenstelling tot sommige mensen, die last kunnen hebben van de fijne haartjes, die van de jonge bladeren afkomen. In Elzas-Lotharingen is het zelfs verboden platanen in de nabijheid van scholen te planten. De plataan werd net als de populier ook reeds in de bijbel genoemd. Dit zal de oosterse plataan (*Platanus orientalis*) geweest zijn. Met de olataan van Hippokrates en de London Plane wordt de gewone plataan (*Platanus acerifolia*) bedoeld.

Hanneke van Dijk

Boekbesprekingen

't Bos bekeken

Kees Duinker, uitgever,
La Rivière & Voorhoeve,
Kampen.
ISBN 90 6084 710-5
192 bladzijden
17,50

Tijdens een gezellige bijeenkomst in 't Bioshuis in Drie, begeleid door de gastvrije uitgever, wordt dit boek door auteur Kees Duinker aangeboden aan Letty Kosterman, die het namens de redactie van VARA-Vroege Vogels in ontvangst nam.

Het boek is bedoeld voor 'geïnteresseerde' lezers, ofwel voor mensen, die wel eens wat meer willen

doen daar heet geen behoefte aan een wetenschappelijke verhandeling, maar aan een begrijpelijk verhaal.

In hoofdstuk 1 worden de groeivoorwaarden van bomen en bossen besproken, in hoofdstuk 2 de verschillende manieren om bomen te vermeerderen. De indeling van het boek is soms wat ongelukkig, bijvoorbeeld waar hoofdstuk 3 (De aanleg van bossen) wordt onderbroken door een tussenhoofdstuk (De duimbebossing) om vervolgens zonder enige overgang weer verder te gaan met algemene bosaanleg. Je moet maar gewoon doorlezen en niet bladeren, want dan raak je in de war.

Hoofdstuk 4 beslaat bijna de helft van het boek en beschrijft de boomsoorten met enkele bijzonderheden over uiterlijk en gebruik. In hoofdstuk 5 worden de verschillende groeistadia van het bos besproken met de erbij horende bosbouwkundige maatregelen. In hoofdstuk 6 beslaat het boek met een vergelijking van de verschillende 'bedrijfsvormen', variërend van 'nietsdoen' tot 'kappen en planten'. Duinker doet hierbij geen keuze, maar geeft van alle vormen de voor- en nadelen en de overwegingen, die tot de keuze van een bepaalde bedrijfsvorm leiden. Veel voorbeelden, overal in de tekst verwerkt, maken het de lezer mogelijk, alles wat hij leest in de praktijk te gaan bekijken. Bescheiden zwart-wit foto's en duidelijke, sfeervolle tekeningetjes (van Kees van Scherpenzeel) maken van het geheel een boek, dat ik graag aanbeveel aan de mensen, voor wie het is gemaakt.

M.t.C.

Kees Duinker gettankeerd door Letty Kosterman en Kees van Scherpenzeel
foto: Jan Pit

weten over de praktische achtergronden van het huidige bosbeheer in Nederland. Aan de hand van dit boekje wordt het mogelijk, maatregelen en verschijnselen in het bos te begrijpen en verklaren. Dat de echte bosbouwer de verklaringen van Duinker hier en daar wat populair zal vinden, lijkt mij geen probleem: de belangstellende wan-

Agenda

13 april

Nationale Boomfeestdag
Thema: een wereld vol bomen
Landelijke viering: Wageningen
Organisatie: Landelijk Comité Nationale Boomfeestdag
Informatie: 030-852727

23 april

Adoptie Bomenstichting
In het Noorder Dierenpark te Emmen wordt een zomereik geadopteerd. Voor donateurs geldt een gereduceerde toegangsprijs voor het Dierenpark. Meer informatie ook elders in dit nummer of bij het secretariaat van de Bomenstichting, 030-331328.

7 mei

Donateursdag Bomenstichting
Thema: de boom als pionier, met de nadruk op de populier
Plaats: Almere/Lelystad
Een convocatie is in dit nummer bijgevoegd.
Inlichtingen bij de Bomenstichting, 030-331328.

14 mei

Landelijke Drachtplantendag.
Plaats: 'Proefbijenstand Ambrosiushoeve' te Hilvarenbeek
Openingstijden: 10.00 - 16.00 uur.
Toegang: f 1,50 p.p.
Organisatie: Vereniging 'Vrienden van de Ambrosiushoeve'
Inlichtingen: 04185-334

14 - 15 mei

Bonsai en Ikebana tentoonstelling
Organisatie: Pinetum Blijdenstein in samenwerking met de Nederlandse Bonsai Vereniging afd. Midden Nederland en de Ikebana Club Nederland afd. Utrecht.
Plaats: Pinetum Blijdenstein, v.d., Lindenlaan 125 te Hilversum.
Openingstijden: 10.00-17.00 uur.
Toegang: Volwassenen f 2,50; kinderen f 1,—
Inlichtingen: 035-232056

23, 29 en 30 mei

Openstelling kasteeltuinen 'De Wiersse'
Met name in deze tijd is door de bloei van Rhododendron-achtigen een bezoek aan de ca. 12 ha grote tuin meer dan waard.
Plaats: Vorden (Rijksweg Vorden-Ruurlo, ca. 6,5 km vanaf Vorden)
Openingstijden: 10.00 - 18.00 uur.
Toegang: f 4,- p.p.; kinderen tot 6 jaar gratis
Inlichtingen: 05750-19355 of 05752-3222

13 - 16 juni

Derde congres IFPRA-Europe
De sectie Europa van de International Federation of Park and Recreation Administration (IFPRA) organiseert het driejaarlijks congres. Het thema is 'De betekenis van de stadsvegetatie voor het stadsklimaat'.
Plaats: Innsbruck, Oostenrijk
Informatie: Secretariaat IFPRA-Europe, Plataanweg 2, 3053 LP ROTTERDAM, 010-4188466.

bomennieuws

Vormgeving + eindredactie:
F.R. Moens
Redactie:
M. ten Cate-van Elstrand
J.J. Comijs
G.M. Otter
A.A. de Veer

Verschijnt 6x per jaar
Voor donateurs gratis
oplage 3000 stuks
Redactieadministratie

bomenstichting

Donkerstraat 17
3511 KB Utrecht
030 - 33 13 28

Overname van artikelen en berichten in overleg met de redakteur.

Druk:
Van den Berg's
drukkerij bv
Maarn

Vragen

U kunt uw vragen over bomen schriftelijk stellen aan: Bomenstichting
Red. Bomennieuws/rubriek 'Vragen'.
Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht.
Vermeldt u duidelijk uw naam en adres, dan kunnen wij zonodig rechtstreeks antwoorden.

Bij onze achterburen staat een oude perboom (stoofperen). Een deel van de kroon hangt over onze tuin. Elk najaar hangt de boom vol met peren en pluk ik er menig maaltje af. De laatste keer 'betrapte' de buurman mij en begon een heel verhaal over, dat ik in overtreding was en dat het zijn peren waren. Heeft hij gelijk of is alles wat over mijn tuin hangt van mij?

Uw buurman heeft gelijk. Zolang de peren aan de takken hangen zijn zij eigendom van de eigenaar van de boom. U mag ze dus niet plukken. Zodra ze op de grond zijn gevallen zijn ze echter wel uw eigendom. U zult dus voortaan moeten wachten en genoeg moeten nemen met peren van een mindere kwaliteit. Of u kunt de buurman voorstellen, dat u de peren aan uw kant voor hem wilt oogsten in ruil voor een paar maaltjes.

F.R.M.

Op het braakliggend terrein tegenover mijn huis, waar vroeger een villa stond, staan enkele oude rode beuken aan weerszijden van de voormalige oprijlaan. Nu schijnt het dat de gemeente het terrein wil volbouwen met koopwoningen. Misschien moeten de beuken wel weg. De bomen zijn schitterend en ik zou ze niet graag willen missen. Wat moet ik doen?

Allereerst moet u zich op de hoogte stellen van de gemeentelijke plannen bij de daarvoor bestemde afdeling op het gemeentehuis en moet u nagaan of de bomen in het nieuwbouwplan worden ingepast. Als dit niet het geval is dan kunt u, zodra het plan ter inzage ligt, bezwaar aantekenen tegen de bouwplannen. In het bezwaarschrift moet u duidelijk omschrijven waarom u tegen de bouw of tegen een deel van de bouw bent en wat voor u (en voor andere) de waarde van die bomen is. Wordt uw bezwaar niet gehonoreerd, dan kunt u in beroep gaan tegen het besluit van de gemeente door middel van een AROB-procedure. Informatie over die procedure vindt u in de folder 'Beroep tegen overheidsbesluiten' van het Ministerie van Justitie. De folder is verkrijgbaar op het gemeentehuis.

F.R.M.

Weer verkrijgbaar Bomen

buren

te bestellen bij de Bomenstichting.
per stuk f 2,50; per 5 stuks f 10,—;
per 10 stuks f 18,—

COPIJN UTRECHT
ITS BV
Handelsonderneming

Postbus 9177, 3506 GD Utrecht, Tel. (030) 61 08 08

VAN DAM

BOOMVERZORGING

De Halmen 10
7383 BG Voorst
Telefoon 05758 - 1588

SNOEIEN MET HOOGWERKER OF KLIMTECHNIEK /
BOOMCHIRURGIE/GROEISTOORNISSEN/AFBOUW- EN
VELLING VAN BOMEN/ADVIES EN INVENTARISATIE

**Adverteren
in het**

bomennieuws

Vraag vrijblijvend het tarievenoverzicht bij de
Bomenstichting, 030 - 33 13 28

STEUN DE BOMENSTICHTING EN WORDT DONATEUR

- ik geef mij op als donateur
- ik meld een nieuwe donateur aan
- ik geef een jaar donateurschap cadeau aan

88/2

De donateur ontvangt zes maal per jaar het tijdschrift Bomennieuws, krijgt korting op uitgaven van de Bomenstichting en kan tweemaal per jaar met de Bomenstichting op excursie.

De nieuwe donateur is: Mw./Dhr.: _____ Voorl.: _____
Adres: _____
Postcode: _____ Woonplaats: _____
Geb. jaar (alleen invullen bij b, c of d): _____

- Steunt de Bomenstichting als:**
- a) donateur/abonnee voor f _____ (minimaal f 30,— p.j.)
 - b) 65+ -donateur voor f _____ (minimaal f 20,— p.j.)
 - c) jeugd-donateur t/m 17 jr. voor f _____ (minimaal f 15,— p.j.)
 - d) student-donateur t/m 25 jr. voor f _____ (minimaal f 20,— p.j.)
 - e) beheerders-abonnee voor f _____ (minimaal f 100,— p.j.)
 - f) donateur voor het leven voor f _____ (minimaal f 450,—)

Ik heb een nieuwe donateur aangemeld en ontvang daarvoor gratis naar keuze een poster Spreukenboom/Boomhoogtemeter(je*)

Mijn naam is: _____
Adres: _____
Postcode: _____ Woonplaats: _____

* doorhalen wat niet wordt gewenst

Knip uit en vul in

Stuur de kaart vervolgens in een ongefrankeerde envelop naar:

Bomenstichting
Antwoordnummer 9013
3500 ZA UTRECHT

Nieuwe donateurs ontvangen een introductiemap. Wilt u wachten met betalen tot ontvangst van de acceptgirokaart.